

Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України
(ЦДАМЛМ України)

ФОНД № 410

Донець Михайло Олександрович

(1900 – 1981)

український актор і режисер

ОПИС № 1

справ постійного зберігання

1939 – 1970

Київ 2020

Зміст

	№№ од. зб.	№№ арк.
Передмова		3 – 7
Список скорочень		8
Іменний покажчик		9 – 10
I. Творчі документи Донця М.О.	1 – 24	11 – 17
II. Листи Донцю М.О.	25 – 30	17
III. Документи до біографії Донця М.О.	31 – 38	17 – 18
IV. Зображувальні документи	39	18
V. Документи членів родини Донця М.О.	40 – 41	19

Передмова

Михайло Олександрович Донець народився 3 жовтня 1900 року в м. Полтаві. Батько був кравцем, кустарем-одиначкою, мати домашньою господаркою. Із дитячих років у малого Михайла виявився непоганий голос і він був прийнятий до архієрейського хору на повний інтернат. Із 1915 року Михайло навчався в Полтавській бурсі, а потім – у Духовній Семінарії, яка з початком революції припинила своє існування.

У кінці 1916 року в сім'ю Михайла Олександровича прийшло велике горе – помер батько, залишивши матір і трьох дітей без всяких коштів і йому, неповнолітньому юнакові, довелось дбати, як старшому в сім'ї, про матеріальну підтримку родини. І тут трапилась щаслива нагода. 1 червня 1917 року до м. Полтави прибув на гастролі з Києва український театр М.К. Садовського, куди юнака з гарним голосом було зараховано хористом.

Ця дата фактично і є початком його професійної діяльності в театрі, що не припинялася до кінця життя.

Із осені 1917 року до червня 1918 року Михайло Олександрович працював в театрі П. Саксаганського і М. Заньковецької з режисером П. Романицьким, який прибув до м. Полтави на зимовий сезон.

Із 1918 по 1923 рік доля пов'язала його з Полтавським українським театром, що був організований як стаціонарний при Губполітосвіті та Губвійськоматі.

Зовсім короткий час, а саме 1923-1924 роки М.О. Донець працював у театрі ім. І. Франка, що перевівся з Донбасу до м. Харкова і був реорганізований у столичний театр України. Після гастролей театру в м. Одесі Михайла Олександровича, як уже досвідченого театрала, залишають для організації постійного Одеського українського театру, де він і пропрацював до 1926 року. Згодом митець отримує запрошення до театру ім. М. Заньковецької і восени 1926 року переїздить до м. Дніпропетровська, де працює актором і

режисером-лаборантом до осені 1929 року. Коли повстало питання про організацію в м. Харкові першого українського театру музичної комедії, Михайла Олександровича як досвідченого, з певним багажем в музичному репертуарі актора і режисера переводять до Харківського театру музичної комедії.

З утворенням в Харкові українського театру Революції, М.О. Донець був переведений до цього театру, де працював актором і режисером до 1939 року. Слід відзначити, що 1937 року відбулося злиття харківських театрів в один і став він називатися театром Ленінського Комсомолу.

За харківський період роботи 9 травня 1940 року М.О. Донець отримав від уряду України почесне звання заслуженого артиста Української РСР.

З утворенням Сумської області, що була свого часу в складі Харківської, Михайло Донець був переведений управлінням у справах мистецтв до м. Суми для організації обласного драматичного театру. Тут він працював на посаді режисера і актора до 1949 року. Не можна залишити поза увагою життєвий і творчий шлях Михайла Олександровича періоду Другої світової війни. А склався він так. Із вересня 1941 року під час війни Сумський драматичний театр разом із режисером був евакуйований на південний Урал до м. Мідногорська, Бузулука та Бугуруслана, де вони працювали до весни 1944 року.

22 березня 1944 року М.О. Донець повертається з театром до м. Суми, активно включається у відбудовчий процес міста й зруйнованого гітлерівцями театру. За цей тяжкий період відбудови М.О. Донець обирався депутатом міської Ради по м. Суми.

Починаючи з нового театрального сезону 1949 року М.О. Донця запрошено актором і режисером-постановником до Кіровоградського обласного музично-драматичного театру ім. М.Л. Кропивницького, де він і завершив свою кар'єру головним режисером театру корифеїв¹.

¹ Галицький М. Слово про Михайла Донця // Народне слово. – 2014. – 24 квітня. – С. 8

50-60-ті роки ХХ ст. стали zenітом повного розквіту талантів видатного режисера, самобутнього неповторно-яскравого актора, колоритного оперного співака, професійного піаніста і диригента Михайла Донця.

І це сталося на нашій театральній Кіровоградщині. Для всього колективу театру ім. М.Л. Кропивницького, за спогадами його сучасників, Михайло Донець став живим носієм, яскравим унаочненням усієї мистецької реалістичної системи Марка Кропивницького, віддзеркаленням усіх найкращих традицій театру корифеїв, що за влучним висловом К.С. Станіславського «увійшли золотими літерами на скрижалі історії світового мистецтва».

Усеглядацька слава, любов і шанування мільйонних прихильників музи М.О. Донця дарувалася всім його ролям і виставам. Люди щиро дякували йому за кожную прем'єру сучасного і класичного репертуару: «Фуете Овехуна» («Овеча криниця») Лопе де Вега, «У неділю рано зілля копала» О. Кобилянської, «Лиха доля» («Циганка Аза») М. Старицького, «Чумаки» і «Паливода ХVІІІ століття» І. Тобілевича, а особіно за вершину режисури «Тараса Бульби» М. Гоголя¹.

Завершивши кар'єру головним режисером музично-драматичного театру ім. М.Л. Кропивницького, М.О. Донець ще певний час працював режисером «Народного аматорського театру» Олександрійського міського будинку культури, де на робочому місці 21.01.1981 року його не стало.

Представлені у даному описі документи до ЦДАМЛМ України у 1972 році передала дружина фондоутворювача актриса Шеліховська Євгенія Олександрівна. На їхній основі було сформовано особовий фонд № 410, а документи були включені до здавального опису № 1. У 2020 році здавальний опис фонду взято на перероблення і вдосконалення, внаслідок чого укладено

¹ Театральні митці Кіровоградщини другої половини ХХ століття. Вип. ІІІ: Біобібліографічний показник /Департамент культури, туризму та культурної спадщини Кіровоградської обласної державної адміністрації, Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І. Чижевського, м. Кропивницький; укл. Е.М. Янчукова, С.А. Ушакова; ред. Н.Ф. Калашнікова; відп. за вип. Є.Г. Літвінова. – Кропивницький, 2019. – С. 6.

опис № 1 справ постійного зберігання, до якого внесено 42 одиниці зберігання за 1939 – 1970 рр.

Справи опису розміщено у розділах: «Творчі документи Донця М.О.», «Листи Донцю М.О.», «Документи до біографії Донця М.О.», «Зображувальні документи», «Документи членів родини Донця М.О.».

Серед документів першого розділу «Творчі документи Донця М.О.» – нотатки до постановочних планів: комедії Кондрата Кропиви «Хто сміється останнім», п'єси Галана Я.О. «Любов на світанні», поставлених у Кіровоградському державному обласному українському музично-драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького; ескізи декорацій до вистав: «Вільний вітер», «Чумаки», «Тарас Бульба», «Зоря миру», «Лимарівна», «Овеча криниця» та інших; статті.

До розділу «Листи Донцю М.О.» увійшли листи Гончар В., Донця К.О., Минка Я. В., Радченка [О.М.]; листівки Романицького Б., Смоляк Л., Яблонівської М. та ін.

У розділі «Документи до біографії Донця М.О.» відклались документи службової діяльності: програма п'єси «Таня», поставленої у Харківському державному драматичному театрі імені Ленінського комсомолу; накази про оголошення подяки Донцю М.О. з занесенням до трудової книжки; програма концерту на честь вручення Кіровоградській області Ордена Леніна та ін.; документи про нагородження та відзначення ювілейних дат: дипломи Кіровоградського обласного управління культури про нагородження Донця М.О. за постановку вистав; подяка організаторського комітету фестивалю самодіяльного мистецтва УРСР за організаторську роботу; вітальні адреси з нагоди 50-річчя творчої діяльності Донця М.О., 10-річчя від дня присвоєння колективу художньої самодіяльності міського Будинку культури м. Олександрія Кіровоградської області звання Народного театру.

Розділ «Зображувальні документи» репрезентовано індивідуальними фотографіями Донця М.О.

До розділу «Документи членів родини Донця М.О.» увійшли матеріали дружини фондоутворювача - актриси Шеліховської Євгенії Олександрівни: фотографії в ролях Геся («Моральність пані Дульської»), циганка Саша «Вогні в степу», Роко («За синім морем»), [Лула] («Коли посміхаються зорі» та грамоти.

Документи у розділах та підрозділах опису систематизовано за структурно-хронологічною ознакою.

Фізичний стан документів, внесених до опису, в цілому задовільний.

Опис укладено згідно з методичним посібником «Робота з документами особового походження» (К., 2009).

Передмову склав:

головний спеціаліст

відділу довідкового апарату

документів

13 березня 2020 р.

А. Ю. Чумаковська

Список скорочень

ім.	імені
ін.	інші
м.	місто
маш.	машинопис
обл.	область
пап.	папір
рук.	рукопис
УРСР	Українська Радянська Соціалістична Республіка

Іменний покажчик

	№№ од. зб.
Бараташвілі М.Г.	20
Ветров П.	29
Вишневський В.В.	17
Вірта М.Є.	21
Галан Я.О.	2
Гоголь М.В.	5
Гончар В.	25
Гулак-Артемівський С.С.	15
Донець К.О.	26
Дунаєвський І.Й.	3
Зарудний М.Я.	12
Карпенко-Карий І.К	4
Коженівський [А.]	29
Козін В.	18
Кондрат Кропива (Кондрат Кондратович Атрахович)	1
Кропивницький М.Л.	24
Лопе де Вега	13
Минко Я. В.	27
Островський М.О.	17
Панас Мирний (Рудченко Панас Якович)	8
Печенізький М.	14
Радченко [О.М.]	28

Рильський М.Т.	5
Романицький Б.	30
Смоляк Л.	30
Сокол В.І.	11
Солодар Ц.С.	6
Софронов А.В.	22
Старицький М.П.	9
Суптелі Д.В.	7
Чаговець В.А.	5
Шеліховська Є.О.	40, 41
Яблоновська М.	30

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішенням ЕПК ЦДАМЛМ України

13.03.2020 р. Протокол № 2

ФОНД № 410

Донець Михайло Олександрович

(1900 – 1981)

український актор і режисер

ОПИС № 1

справ постійного зберігання

1939 – 1970

Надходження згідно з актом № 1183 від 18. 03. 1972

№№ з/п	Заголовок справи	Крайні дати документів у справі	Кількість документів в у справі	Кількість аркушів у справі	Примітка
1	2	3	4	5	6
I. ТВОРЧІ ДОКУМЕНТИ ДОНЦЯ М.О.					
<i>- режисерські розробки до п'єс</i>					
1.	Нотатки до постановочного плану комедії Кондрата Кропиви «Хто сміється останнім», поставленої у Кіровоградському державному обласному українському музично-драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького. Рук.	[1953]	1	2	

1	2	3	4	5	6
2.	Нотатки до постановочного плану п'єси Галана Я.О. «Любов на світанні», поставленої у Кіровоградському державному обласному українському музично- драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького. Рук.	[1953]	1	3	
<i>- ескізи декорацій до вистав</i>					
3.	«Вільний вітер». 1 акт. Ескіз декорацій до оперети Дунаєвського І.Й., поставленої у Кіровоградському державному обласному українському музично-драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького. Пап., акварель	[1950]	1	1	
4.	«Чумаки». 1, 2, 3,4 дії. Ескізи декорацій до п'єси Карпенка-Карого І.К., поставленої у Кіровоградському державному обласному українському музично- драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького. Пап., перо, олівець	[1950-і - 1960-і]	2	2	
5.	«Тарас Бульба». 1 дія. Ескіз декорацій до п'єси Рильського М.Т., Чаговця В. [А.] за Гоголем М.В. , поставленої у Кіровоградському державному обласному українському музично-драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького. Пап., олівець	[1951]	1	1	

1	2	3	4	5	6
6.	«Зоря миру». Ескіз декорацій до п'єси Солодаря Ц.С., поставленої у Кіровоградському державному обласному українському музично-драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького. Пап., олівець	[1952]	1	1	
7.	«Шумить Дніпро». 3 дія, 1 картина. Ескіз декорацій до п'єси Суптелі Д.В., поставленої у Кіровоградському державному обласному українському музично-драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького. Пап., олівець	[1953]	1	1	
8.	«Лимарівна». 3 дія, 2 картина. Ескіз декорацій до п'єси Панаса Мирного, поставленої у Кіровоградському державному обласному українському музично-драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького. Пап., олівець	[1953]	1	1	
9.	«Не судилось». Ескізи декорацій до п'єси Старицького М.П., поставленої у Кіровоградському державному обласному українському музично-драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького. Пап., гуаш, олівець	[1954]	4	4	

1	2	3	4	5	6
10.	«Оптимістична трагедія». Ескіз декорацій до п'єси Вишневського В.В., поставленої у Кіровоградському державному обласному українському музично-драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького. Калька, перо.	[1957]	1	1	
11.	«За синім морем». Ескізи декорацій до музичної комедії Сокола В.І., поставленої у Кіровоградському державному обласному українському музично-драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького. Пап., олівець	[1957]	2	2	
12.	«Якщо ти любиш». 1 акт 2 і 3 дія, 2 акт. Ескізи декорацій до п'єси Зарудного М.Я., поставленої у Кіровоградському державному обласному українському музично-драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького. Пап., олівець	[1959]	4	3	
13.	«Овеча криниця». Ескізи декорацій до п'єси Лопе де Веги, поставленої у Кіровоградському державному обласному українському музично-драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького. Пап., олівець	[1959]	3	3	

1	2	3	4	5	6
14.	«День народження». Ескіз декорацій до п'єси Печенізького М., поставленої у Кіровоградському державному обласному українському музично-драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького. Пап., олівець	[1960]	1	1	
15.	«Запорожець за Дунаєм». Ескіз декорацій до опери Гулака-Артемовського С.С., поставленої у Кіровоградському державному обласному українському музично- драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького. Пап., акварель	[1960]	1	1	
16.	«Шельменко-денщик». Ескіз декорацій до вистави за твором Гулака-Артемовського С.С., поставленої у Кіровоградському державному обласному українському музично- драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького. Пап., олівець	[1963]	1	1	
17.	«Доходне місце». У Вишневського (1 акт, 1 і 5 картини), у Кукушкіної (2 акт), трактир (3 акт), у Жадова (4 акт). Ескізи декорацій до п'єси Островського М.О., поставленої у Кіровоградському державному обласному українському музично- драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького. Пап., олівець	[1963]	4	4	

1	2	3	4	5	6
18.	«Коли в серці весна». Ескіз декорацій до п'єси Козіна В., поставленої у Кіровоградському державному обласному українському музично- драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького. Пап., олівець	б/д	1	1	
19.	«Весілля в Малинівці». Котовці на привалі (2 дія, 1 картина). Ескіз декорацій до оперети, поставленої у Кіровоградському державному обласному українському музично-драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького. Пап., олівець	б/д	1	1	
20.	«Маріне». Ескізи декорацій до вистави за твором Бараташвілі М.Г., поставленої у Кіровоградському державному обласному українському музично-драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького. Пап., перо, олівець	б/д	2	2	
21.	«Мой друг полковник». Ескізи декорацій до п'єси Вірти М.Є. Пап., акварель	б/д	1	1	
22.	«Стряпуха». Ескізи декорацій до п'єси Софронова А.В. Пап., олівець	б/д	2	2	

1	2	3	4	5	6
		<i>- статті Донця М.О.</i>			
23.	«Театр і драматург». Рук.	б/д	1	1	
24.	Статті про Кропивницького М.Л. Маш.	б/д	2	4	
II. ЛИСТИ ДОНЦЮ М.О.					
25.	Гончар В.	07 серпня 1958	1	1	
26.	Донця К.О.	б/д	1	1	
27.	Минка Я. В.	б/д	1	1	
28.	Радченка [О.М.]	21 жовтня 1958	1	2	

29.	Встрова П., Коженівського [А.]	09 – 17 лютого [1968]	1	2	

30.	Листівки Романицького Б., Смоляк Л., Яблонівської М. та ін.	21 травня 1954 – 04 листопада 1961, б/д	10	11	
III. ДОКУМЕНТИ ДО БІОГРАФІЇ ДОНЦЮ М.О.					
31.	Програма п'єси «Таня», поставленої у Харківському державному драматичному театрі імені Ленінського комсомолу	1939	1	1	
32.	Накази про оголошення подяки Донцю М.О. з занесенням до трудової книжки	18 – 22 грудня 1949	2	2	

1	2	3	4	5	6
33.	Посвідка про обрання Донця М.О. депутатом Кіровоградської міської ради	17 грудня 1950	1	2	
34.	Посвідчення про направлення Донця М.О. на гастролі	20 травня 1954	1	1	
35.	Афіша гастролей Кіровоградського державного українського музично- драматичного театру ім. М.Л. Кропивницького, присвячених 300-літтю воз'єднання України і Росії	1954	1	1	
36.	Програма концерту на честь вручення Кіровоградській обл. Ордена Леніна	11 червня 1959	1	3	
37.	Дипломи Кіровоградського обласного управління культури про нагородження Донця М.О. за постановку вистав; подяка організаторського комітету фестивалю самодіяльного мистецтва УРСР за організаторську роботу	1967 – 1969	3	4	
38.	Вітальні адреси з нагоди 50-річчя творчої діяльності Донця М.О., 10-річчя від дня присвоєння колективу художньої самодіяльності міського Будинку культури м. Олександрія Кіровоградської обл. звання Народного театру	12 лютого 1968 – 1970, б/д	19	29	
IV. ЗОБРАЖУВАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ					
39.	Індивідуальна фотографія Донця М.О.	б/д	1	1	

1	2	3	4	5	6
V. ДОКУМЕНТИ ЧЛЕНІВ РОДИНИ ДОНЦЯ М.О.					
<i>- Шеліховської Є.О., дружини</i>					
40.	Фотографії Шеліховської Є.О. в ролях: Геся («Моральність пані Дульської»), циганка Саша «Вогні в степу», Роко («За синім морем»), [Лула] («Коли посміхаються зорі»]	1939 – 1958	4	4	
41.	Грамоти Шеліховської Є.О.	1957 – 22 лютого 1958	2	2	
* * *					
42.	Здавальний опис № 1	17 березня 1972	1	4	

В опис № 1 внесено 42 (сорок дві) одиниці зберігання з № 1 по № 42 – 92 (дев'яносто два) документи на 116 (ста шістнадцяти) аркушах.

Опис склав:

головний спеціаліст

відділу довідкового апарату

документів

А. Ю. Чумаковська

13 березня 2020 р.

Прийнято на постійне зберігання до ЦДАМЛМ України 42 (сорок дві) одиниці зберігання з № 1 по № 42 – 92 (дев'яносто два) документи на 116 (ста шістнадцяти) аркушах.

Документи передав:
головний спеціаліст
відділу довідкового апарату
документів

А. Ю. Чумаковська

Документи прийняв:
начальник відділу забезпечення
збереженості документів
07 липня 2020 р.

Т. М. Снежкова